№ 152 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 16

1909
ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 16 № 152

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ
(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Յուլիսի 1-ից մինչև տարվայ վերջը 5 ր. 50 կ.։
Ամերիկա՝ 3 դօլլար, Եւրոպա՝ 15 ֆրանկ, Թիւրքիա՝ 60 ղրուշ։

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK». Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մօսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԿՈՉ

Թիւրքաց Հայաստանի հայ աղէտեալներին օգնող ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ, վերսկսելով իր գործունէութիւնը, Կայսերական Բարձր կառավարութիւնից ստացած թոյլտուութեան համաձայն, սրանով կոչ է անում Կայսրութեան բոլոր հայ ազգաբնակութեանը՝ փութալ օգնութեան ձեռք կարկառել Թիւրքաց Հայաստանի տառապեալ և աղէտեալ հայ ժողովրդին, մանաւանդ Ադանայի սոսկալի ջարդերից յետոյ անօգնական, անտէր մնացած թշուառ որբերին։

Անօրինակ է պատմութեան մէջ և սոսկալի այն աղէտը, որին ենթարկվեց Ադանայի և շրջակայքի հայ ժողովուրդը։ Եւս առաւել ուրեմն բարոյական ահագին պարտականութիւն է ընկնում Ռուսաստանի և այլ տեղերի հայ ժողովրդի վրա փութալ ամոքել դառն վշտերը, սրբել աղի արտասուքները և փրկել անտէր, անօգնական մնացած որբերին։

Նուէրները պէտք է ուղարկել Հանգանակիչ Մասնաժողովի անդամ-գանձապահ Առաքել Սարուխանեանին այս հասցէով. Тифлисъ, Контора А. И. Манташева и К°, Аракелу Саруханяну. Tiflis, Societé Mantacheff et C.-ie, A. Saroukhan.

(կ. հ.) տու. 595. 10—3

Զանգեզուր գաւառի՝ ՂԱՓԱՆԻ և ՄԵՂՐԻԻ շրջանի գիւղական միդասեան դպրոցների համար

հարկաւոր են

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

Առաւելութիւն կը տրվի Ներսիսեան դպրոց կամ Գէորգեան ճեմարան աւարտածներին։ Խնդրատու ուսուցիչները պիտի ներկայացնեն իրանց աւարտման վկայականները կամ նրանց պատճէնները։ Պայմաններն են. բնակարան, ծառայ, վառելիք և 420—480 ր. ռոճիկ։ Մանրամասն պայմանների մասին ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել մինչև օգոստոսի 10-ը հետևեալ հասցէով՝ Баку, контора О-ва „Арамаздъ" А. Вачьянцъ.

(հ. շ. ե.) (տու.) 657. 3—1

ԹԱՏՐՈՆ
«ՄՈՒԼԷՆ-ԷԼԵՔՏՐԻԿ»

Ինկերսկի դպրոցի հանդէպ

Այսօր նկարների լրիւ փոփոխութիւն

ՇՔԵՂ ԾՐԱԳԻՐ

Շոգերի պատճառով նկարները ցուցադրվում են բացօդեայ։

ԾՐԱԳՐԻՑ ԴՈՒՐՍ

«Կաթողիկոս Իզմիրլեանին դիմաւորումը Թիֆլիսում», նոյնպէս և «Հայոց Ներսիսեան դպրոցի շէնքի հիմնադրութիւնը Թիֆլիսում՝ Կաթողիկոսի ներկայութեամբ»։ (Բոլոր ներկայ գտնվողները պարզ կերպով տեսնվում են էկրանի վրա)։ Դա միակ նկարն է, որը գտնվում է մեր կարգադրութեան ներքոյ։

Մինչև նոր յայտարարութիւն՝ գները ԷԺԱՆԱՑՎԱԾ ԵՆ։

(տու.) 658. 1—1

ՈՎ ՊԷՏՔ Է ԼԻՆԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼ

Պարսկաստանի նոր՝ մանուկ շահի անչափահասութեան պատճառով, անհրաժեշտ է, որ ընտրվի մի ռեգենտ (խնամակալ) կառավարելու երկիրը մինչև շահի չափահասութիւնը։

Ժամանակաւորապէս ռեգենտ է նշանակված ղաջարեան ցեղի աւագ ներկայացուցիչներից մինը՝ Ազիդ-իւլ-Միւլք շահզադէն։

Սակայն ռեգենտի անձնաւորութիւնը ահագին նշանակութիւն ունի, մանաւանդ այժմ, յեղափոխական ճգնաժամից յետոյ, վերածնվող Պարսկաստանի համար։

Նորմալ պայմաններում, այն է այն դէպքում, երբ երկիրը գտնվէր խաղաղ շրջանում, ունենար որոշ ռեժիմ, ռեգենտի անձնաւորութիւնը առանձին նշանակութիւն չունէր։ Սակայն Պարսկաստանը այժմ, երբ թօթափել է բռնակալութեան և միահեծանութեան լուծը, երբ քայքայված տնտեսապէս, բարոյապէս, քաղաքականապէս՝ կարօտ է արմատական վերաշինութեան, վերանորոգութեան, հարկաւոր է իբրև կառավարիչ ունենալ այնպիսի մի անձն, որ ուժգին և կարող ձեռքով ղեկավարէ վերանորոգութեան մեծ գործը և դնէ նրան ամուր հիմքերի վրա։

Այդ բաւական չէ, պէտք է որ կառավարիչը ինքը համոզված, տոկուն սահմանադրական լինի, որպէսզի եռանդով, սիրով, անկեղծօրէն մտցնէ սահմանադրական ռեժիմ երկրի մէջ։

Պարսկաստանի այժմեան վիճակի մէջ, ռեգենտը կարող է լինել կամ երկրի ազատարար—փրկիչ, կամ կործանիչ։ Նա է լինելու նոր շէնքի գլխաւոր ճարտարապետը, ուրեմն և նրա ծրագրից, պլանից է կախված լինելու շէնքի ամրութիւնը, գեղեցկութիւնը և յարատեւութիւնը,

Ճիշդ է, լինելու է պարլամենտ, ժողովրդական ներկայացուցիչների ժողով, բայց պարլամենտը հանդիսանալու է օրէնսդրական մարմին և ոչ գործադիր։ Պարլամենտը տալու է միայն շինութեան նիւթը, պարագաները, բայց այդ նիւթին հոգի ներշնչողը, նրան կենդանութիւն տուողը լինելու է երկրի կառավարիչը։

Համարձակապէս կարելի է ասել, որ Պարսկաստանի առաջին ռեգենտը դառնալու է այդ երկրի Մեծն Պետրոսը, եթէ միայն նա ունենայ շինարարի և բարենորոգչի յատկութիւնները։

Այդ նկատումներով և, կրկնում ենք, ռեգենտի անձնաւորութիւնը ահագին նշանակութիւն ունի Պարսկաստանի համար։ Ամենից շատ խօսվում է Զիլլի-Սուլթանի մասին, հանգուցեալ Նասրեդդին շահի աւագ որդու մասին։

Եւ խօսվում է նրա մասին այն պատճառով, որ նա յայտնի է իբրև կամքի, ույժի և բնաւորութեան տէր անձն։

Սակայն, մեր կարծիքով, Զիլլի-Սուլթանը անյարմար է ներկայումս ռեգենտի պաշտօնի համար և նրա խնամակալութեան օրով դժուար թէ քայքայված Պարսկաստանը կարողանայ ոտքի կանգնել։

Թէ ինչու, այդ մենք կը բացատրենք յաջորդ անգամ։

Հ. Առաքելեան

ԿԱՅՍՐԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Էկկերնֆէրդէ, 14 յուլիսի

Առաւօտեան ժամը 7-ին Էկկերնֆէրդէ ծովածոցը ժամանեց կայսերական «Շտանդարտ» զբօսանաւը Թագաւոր կայսրի դրօշակի ներքոյ։ (Հ. Գ.)

(Հ. Գ.)

—

Էկկերնֆէրդէ, 14 յուլիսի

Կայսրը և Կայսրուհին Օգոստափառ Երեխաներով կը հեռան Գէմմէլմարկ կալուածքի ամրոցում, որ գտնվում է գեղածիծաղ, անտառապատ տեղում, անմիջապէս սահմանակից ծովածոցի։ (Հ. Գ.)

—

Կիլ, 14 յուլիսի

«Կիլէր-Ցայտունգ» լրագիրը առաջնորդող յօդուածում ողջունելով Նորին Մեծութիւնների գալուստը, յիշում է Կայսերական Ընտանիքի Կիլ արած այցելութիւնը ութը տարի առաջ։ Լրագիրն ասում է. «Թէպէտ և Նորին Մեծութիւնների գալուստը Գէմմէլմարկ բացառապէս ընտանեկան բնաւորութիւն է կրում, մենք, սակայն, իրաւունք ունենք յուսալու, որ այդ գալուստը բարի հարևանական յարաբերութիւնների խաղաղ զարգացման գրաւական է դառնալու երկու կայսրութիւնների միջև։ Բարեմաղթենք, որ ռուս ժողովուրդը աւելի և աւելի համոզվի, որ Գերմանիան նրա բարի հարևանն է»։ (Հ. Գ.)

—

Կիլ, 14 յուլիսի

Առաւօտեան ժամը 11-ին Կայսրը և Կայսրուհին Օգոստափառ Երեխաներով «Շնէէվիտխէն» զբօսանաւով գնացին դէպի ափը՝ Գէմմէլմարկ ամրոցը, ուր ցերեկվայ մէկ ժամին կայացաւ Բարձրագոյն Նախաճաշ։ Ցերեկվայ 4 ժամին Կիլի ծովածոցը ժամանեց «Պօլեարնայա Զվէզդա» զբօսանաւը։ (Հ. Գ.)

—

Գէմմէլմարկ, 14 յուլիսի

Ժամանեցին Հէնրիխ պրինցի ամուսինը իր զաւակներով և Հէսսէնի մեծդքսական զոյգը։ Պրինց Հէնրիխը, որպէս գերմանական առաջին էսկադրայի հրամանատար, գտնվում է ներկայումս իր էսկադրայով Բիլբաօյից դէպի հիւսիսային Չրերը տանող ճանապարհի վրա։ Կիլում կանգնած է ափային պաշտպանութեան միացեալ էսկադրան եօթը զրահակիրներից։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պարիզ, 14 յուլիսի

Պարլամենտում կարդացած դեկլարացիայում նոր կաբինէտը յայտնում է, որ մտադիր է իր քաղաքականութեան մէջ ընթանալ խաղաղութեան, բարենորոգումների և պրօգրէսի շաւղով, հաւատարմութեամբ կը պահպանէ Ֆրանսիայի դաշնակցական բարեկամական յարաբերութիւնները և իր նպատակը կը տեսնէ այն բանի մէջ, որ յարգանքով վերաբերվեն Ֆրանսիայի իրաւունքներին, կը պահպանէ միջազգային խաղաղութիւնը, կը շարունակէ նախկին մինիստրութեան քաղաքականութիւնը։ Պատգամաւորների ժողովի կողմից այդ անդադար հաւանութիւն գտնող խաղաղասէր քաղաքականութիւնը նպաստում էր այն վստահութեան ամրապնդման, որի շնորհիւ Ֆրանսիան աւելի և մեծ հեղինակութեամբ կարողանում էր աշխատել հաշտեցնող ոգով միջազգային դժուարութիւնները կարգադրելու վրա։ Ապա յայտարարվում է, որ կառավարութիւնը ամենից առաջ կը պնդէ, որ բիւջէտը հաւանութիւն գտնի, սոցիալական տեսակէտից կաշխատի իրագործել զառամեալներին ապահովելու օրէնքը դեռ մինչև օրէնսդրական շրջանի աւարտումը, ապա աւելի ուշ մտադրութիւն կայ մշակել սոցիալական ձեռնարկութիւնների մի ընդարձակ սիստեմ ապահովագրութեան վերաբերմամբ և տարածել ապահովագրութիւնը նոյնպէս գիւղատնտեսական, առևտրական և արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների ծառայողների վրա։ Կառավարութիւնը եռանդով կը պաշտպանէ սենատում եկամտային հարցի օրինագիծը, ընտրողական ռէֆօրմների վերաբերմամբ թոյլտուութիւն կը խնդրէ պատգամաւորների ժողովից քաղաքային ընտրութիւնների պրօպօրցիօնալ սիստեմը գործադրելու փորձեր անելու համար, կը պահանջէ, որ ընդունվի պաշտօնեաների ծառայութեան վերաբերեալ կանոնագրութիւնը, կը շարունակէ աշխարհիկ ուսման պաշտպանութեան ռէֆօրմները, կը նպաստէ հաղորդակցութեան նոր ճանապարհների կառուցման, կառաջարկէ մաքսային սակագնի վերաքննութիւնը նախկին կաբինէտի ոգով։ Դեկլարացիան աւարտվում է յայտարարութեամբ, որ կառավարութիւնը մտադիր է աշխատել կազմակերպելու դեմոկրատիան։ (Հ. Գ.)

—

Լոնդօն, 14 յուլիսի

Ծովային բիւջէտը քննելու ժամանակ համայնքների ժողովում Մակկէնա յայտնեց, որ կառավարութիւնը յոյս ունի, որ առաջին նոր չորս Դրէդնաուտներից երկուսը ծով կիջեցվեն ներկայ բիւջէտային տարում, և ցանկալի է, որ մնացած չորս Դրէդնաուտների կառուցումը աւարտված լինի 1912 թւի մարտ ամսին։ Ապա Մակկէնա յայտնեց, որ անգլիական կառավարութիւնը ոչ միայն խօսքերով ապացուցեց իր կարուկ կամքը՝ ղեկավարող դեր ստանձնել ընդհանուր զինուորութիւնների կրճատման մէջ, այլ Անգլիան վերջին երեք տարվայ ընթացքում ութը զրահակիր նաւերի հիմքը դրեց, այն ինչ նոյն ժամանակամիջոցում Գերմանիայում 11 զրահակիրների հիմքն է դրված։ Պահպանողական Լի խիստ լեզւով յարձակում գործեց կառավարութեան վրա՝ մեղադրելով նրան անգործունէութեան մէջ և ստիպողաբար պահանջում էր կառուցանել Դրէդնաուտների երկրորդ սերիան այս տարի։ Ազատամիտ Էլլիս առաջարկեց կրճատել նաւակառուցման պրօգրամը։ Նա այժմ ևս հնարա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՊՍՏԱՄԲ ԹԱՒՐԻԶԸ

(10-ամսեայ կռիւների ընդհանուր նկարագիրը)

XI *)

Արդէն՝ ինչպէս կարելի էր գուշակել՝ կառավարութեան—սկսած թագաւորից մինչև վերջին պաշտօնեան—ուշադրութիւնը կենտրօնացած էր Սաթթար խանի վրա, և նրան մէջտեղից վերացնելու համար՝ չէին խնայում ոչ մի միջոց։ Գլխաւոր ոյժերը միշտ կենտրօնացնում էին Ամիր-խիզի վրա և ամբողջ կռիւների ¾-ը մղվում էր այդ թաղի շուրջը։ Մակուի սարդարը հռչակաւոր կուող էր. նրան կարգադրված էր ինչ գնով էլ լինի՝ մտնել Ամիր-խիզ և պատժել Սաթթար խանին՝ մահով։ Հասնելով Աջի գետի ընդարձակ դաշտավայրը, Իզաթուլլա խանը (Մակուի սարդարը) լուր տուեց Էյն-ուդ-Դօվլէին, որ ինքը մտադիր է մի փորձնական յարձակում գործել թիկունքից և աջ թևից երկու թնդանօթով. ուստի վաղը չէ միւս օրը, որ է ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10-ից կարգադրէ, որ միապետական թաղերից զբաղեցնեն, մինչև ինքը Աստուծոյ օգնութեամբ կը մտնէ Ամիր-խիզ։

Սեպտ. 2-ի առաւօտեան ժամը $9^1/_2$-ին Աջիի ափերից որոտաց Իզաթուլլա խանի թնդանօթը, որին անմիջապէս ձայնակցեց Դաւաչին և Սուրխաբը։ Սաթթար խանը այդ թաղերի դիմադրութիւնը թողեց Բաղըր խանին և Հուսէյին խանին, իսկ ինքը ամրանալով դիրքերում՝ սպասեց Իզաթուլլա խանին, որը ամենայն արագութեամբ առաջ էր գալիս շարունակ կրակելով։

Այդ օրը հանդէս եկաւ վրացիների ռմբաձիգ խումբը և, որպէս Սաթթար խանի թիկնապահների մի մասը, պատրաստվեց յարմար ժամին ահաբեկել Իզաթուլլա խանի զօրքը այն զարզանդ ազդող պայթուցիկներով, որոնց մասին վերջերս շատ էր խօսվում։ Իզաթուլլա խանը դեռ չէր դադրել Սաթթար խանից. նա նոր էր և համարեա արհամարհանքով էր վերաբերվում մի բուռն «թաւրիզցիների» մասին պատմվող առասպելներին։ Եւ նա առաջ էր գալիս ամենայն արագութեամբ, մինչև հասաւ Ամիր-խիզի սահմանին. այդտեղ արդէն ստիպված եղաւ մեղմացնել իր առաջին թափը յեղափոխականների առաջապահ խմբի կրակից. սկսվեց փոխադարձ կրակ մինչև մօտաւորապէս մէկ ժամ։ Յանկարծ, տրված հրահանգի համաձայն, սկսեց նահանջել յեղափոխականների առաջապահ խումբը... Այդ նահանջը այնքան հրճւանք բերեց Իզաթուլլա խանին, որը արբածի նման սկսեց ներս խուժել դէպի Ամիր-խիզ, առանց իմանալու թէ ուր է գնում.. Այդտեղ կատարվեց այն, ինչ որ սպասելի էր. նա իրան շրջապատված գտաւ Սաթթար խանից, որը սկսեց մի լաւ դաս տալ և այդ «քաջ» սարդարին, որի վրա մեծ յոյս ունէին շահը և իր արբանեակները։ Ժամը մէկին սկսվեց Ամիր-խիզի չորս թնդանօթների որոտը, հրացանների տարափը և վերջապէս խօսեց ռումբը։ Զարհուրած սարդարը նոր զգաց, որ ընկել է յեղափոխականների ծուղակը, և սկսեց նահանջել այն արագութեամբ, ինչ որ գալու ժամանակ էր։ Նա հազիւ կարողացաւ իրան ձգել իր նախկին տեղը՝ զոհ տալով 120 վիրաւոր և սպանված ու մի թնդանօթ։ Կռիւը դադարեց ժամը 4-ին։

Այդ կռւում ընկաւ վրացի ռմբաձիգներից մէկը, որին թաղեցին հայոց հանգըստարանում չը տեսնված շուքով. մօտ 500 հրացանակիրներ զինւորական կարգով գնում էին դագաղի առջևից. նուագում էր երաժշտական խումբ. մինչև հանգստարան դագաղը տանում էին ուսերի վրա հայեր, վրացիներ և պարսիկներ. մօտ 20 պսակ էր դըրված և մինչև թաղումը արտասանվեցին 10-ի չափ ճառեր՝ վրացերէն, հայերէն, ռուսերէն և պարսկերէն լեզուներով։ Դուրս էին բերել և ազգային յեղափոխական դրօշակներ՝ սօցիալ-դեմօկրատները, հնչակեանները, դաշնակցականները և պարսիկները. շարունակ երգում էին ազգային յեղափոխական երգեր և հիմներ. Թաղման և յուղարկաւորութեան ընթացքը տևեց վեց ժամ։

Միապետականները սկսել էին կամացկամաց յուսահատվել. Էյն-ուդ-Դօվլէի անձամբ կատարած փորձերը նրանց մտատանջութեան մէջ էին ձգել։ Էյն-ուդ-Դօվլէն նորից դիմեց հաշտութեան խնդրին ռուսաց հիւպատոսի միջոցով. այս անգամ նա ուղարկեց իր առաջաւոր մարդկանցից 4 հոգի, անջումանից նոյնպէս գնաց 4-ը. ներկայ էին և ռուսաց, անգլիական և ֆրանսիական հիւպատոսները, որոնք, հաւաքվելով քաղաքի մի այգու շինութեան մէջ, սկսեցին բանակցել և աշխատել մի կերպ վերջ տալու այս արիւնահեղ կռիւներին. սակայն ի զուր. սահմանադրականները անողոք էին իրանց պահանջների մէջ. նրանք պահանջում էին աքսորել և պատժել մատնացոյց արած չարագործներին և անմիջապէս ամբողջ երկրում յայտարարել սահմանադրութիւն։ Այլապէս ոչ մի խօսում, ոչ մի պատճառաբանութիւնը նրանց ընդունելի չէ։

Այդ վերջին միջոցն էլ չօգնեց. Էյն-ուդ-Դօվլէն ըստ երևոյթին շատ էր կատաղել. Նա նորից անջումանին ուղարկեց մի նամակ, որ ի միջի այլոց վերջանում էր հետևեալ սպառնալիքով. «Գոնէ խնայեցէք ծերութեանս և մի ստիպէք ինձ այս կեանքիս վերջին օրերում ձեռքերս թաթախել իմ եղբայր մուսուլմանների արեան մէջ։ Երդւում եմ մեծ մարգարէի փառքով, որ ես խնայում եմ ձեզ, որովհետև ես հաստատ գիտեմ, որ քաղաքի 90 տոկոսը համակիր չէ այդ եղբայրասպան կռիւներին. Նրանք երկիւղից ստիպված են ձայն չը հանել։ Իսկ իմ քաջարի զօրքերն ու հսկայական թնդանօթները դժբաղդաբար հնարաւորութիւն չունեն ջոկելու արդարն ու մեղաւորը։ Մի լինէք պատճառ անմեղ արիւն թափելու, որովհետև այն օրը, երբ ես ստիպված կը լինեմ ռմբակոծել քաղաքը՝ թացն էլ չորի հետ պիտի այրվի։ Այս անգամ դարձեալ երեք օր ժամանակ եմ տալիս ձեզ. վայր դրէք զէնքերը և հաշտվեցէք կառավարութեան հետ, որը ողորմած է և անյիշաչար։ Հաւատացած եղէք, որ նա անպայման կը տայ սահմանադրութիւն և կը ներէ բոլորիդ մեղքերը։ Եթէ առաջին անգամ չը կատարեցի իմ խօսքը, այդ ունի իր որոշ պատճառները—խղճացի, դողացի մուսուլմանի արիւն թափելուց, մանաւանդ անմեղ արիւններ, իսկ այս անգամ ստիպված եմ

*) Տես «Մշակ» № 150.

ւոր է համարում միջազգային համաձայնութիւնը զինուորութիւնների պակասեցման մասին։ Ասկվիտ մատնացոյց արեց կառավարութեան ջանքերի վրա՝ համաձայնութիւն կայացնելու ուրիշ պետութիւնների հետ, սակայն նկատեց, որ կառավարութիւնը երկիրը վտանգից պաշտպանելու պարտաւորութիւններ ունի նոյնպէս։ Էլլիսի առաջարկութիւնը՝ նաւակառուցային պրօգրամը կրճատելու մասին՝ մերժվեց 280 ձայնով 98-ի դէմ։ Փոքրամասնութեան մէջ ձայն տուին նացիօնալիստները, բանւորական կուսակցութեան անդամները և մի քանի արմատականներ։ (Հ. Գ.)

—

Մադրիդ, 14 յուլիսի

Պաշտօնական ծանուցման համաձայն Սարագէլից, բանւորները, որպէս բողոք Մարօկկօյի արշաւանքի դէմ, գործադուլ հրատարակեցին և ներս խուժելով երկաթուղու կայարանը՝ արգելեցին գնացքի գնալը դէպի Բարսէլօնա։ Երկաթուղու գծի վրայից հանված են ռէլսները, կտրված են հեռագրական և տելեֆօնային թելերը։ Զինուորական ոյժի աջակցութեամբ ճանապարհը վերականգնվեց։ Գնացքը ուղարկվեց, բայց շուտով ստիպված էր վերադառնալ, որովհետև մնացած ճանապարհի վրա ևս ռէլսները հանված էին։ Բարսէլօնայի նահանգում պաշարման դրութիւն է յայտարարված։ (Հ. Գ.)

—

Բէվէլ, 14 յուլիսի

Քաղաքում յայտարարված է նաւակարների ընդհանուր գործադուլ։ Պահանջներն անորոշ են։ (Հ. Գ.)

—

Նիւ-Եօրկ, 14 յուլիսի

Պէկինից հաղորդում են, որ ամերիկական գործերի հաւատարմատարը յայտնեց անգլիական դեսպանին և անգլիական ֆինանսիստներին, որ եթէ այն խնդիրները, որոնց նպատակն է փոփոխել խանկօ-ուսիչանեան երկաթուղու մասին սկզբնական համաձայնութիւնը, այսուհետև ևս կը շարունակվեն, այն ժամանակ Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը գործունէութեան այդպիսի եղանակը այն մտքով կընդունի, որ վերոյիշեալ խնդիրները խրախուսում է Անգլիան։ (Հ. Գ.)

—

Բագու, 14 յուլիսի

Զինուորական դատարանը դատապարտեց Ղազարեանցին, որը մարտի 12-ին վառված ռումբ էր գցել վաճառական Աբրահամեանցի տան վրա, 10 տարվայ տաժանակիր աշխատանքների. միևնոյն ժամանակ որոշված է միջնորդել նրա վճիռը թեթևացնելու մասին։ (Հ. Գ.)

—

Ստօկհօլմ, 14 յուլիսի

Դերձակային, շինարարական, թղթային և այլ արդիւնագործութիւնների ձեռնարկողների և բանւորների մէջ կօնֆլիկտներ տեղի ունեցան, որոնց չը կարողացան հաշտեցնել, չը նայելով կառավարչական և միջնորդ դատարանների բոլոր ջանքերին։ Այդ պատճառով ձեռնարկողները որոշեցին տարածել լօկաուտ, որին արդէն ենթարկվեցին 13,000 բանւորներ, էլի մի քանի տասնեակ հազար մարդիկ, որովհետև ձեռնարկողների պահանջները, որոնք չէին պարունակում օրավարձի պակասեցումը, չընդունեցին բանւորները։ (Հ. Գ.)

—

Գաւառական իշխանութիւններին շրջաբերական է ուղարկված, որով Պ. Ա. Ստոլիպինի անունից առաջարկվում է մանրամասնօրէն հետևել տեղական մամուլին և թոյլ չը տալ [illegible] գործի առթիւ [illegible] կառավարութեան [illegible] տպագրել [illegible]։ («Рѣчь»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Լոնդոն, 14 յուլիսի

Րէյտէրին հեռագրում են Թէհրանից. «[illegible] կառավարութիւն յայտնեց տարեկան հինգ հազար ֆունտ ստերլինգ նշանակել գահընկէց արված շահին այն պայմանով, որ նա անյապաղ հեռանայ երկրից»։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրան, 14 յուլիսի

Շիրազից երկիւղալի տեղեկութիւններ ստանալու պատճառով Թէհրանի անգլիական դեսպանը կարգադրեց Բուշիրից 45 մարդ ուղարկել մի գնդացիրով Շիրազի անգլիական հիւպատոսութեան պահակախումբը ուժեղացնելու համար։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրան, 14 յուլիսի

Մէջլիսի ընտրութիւնները նշանակված են յուլիսի 24—26-ին։ (Հ. Գ.)

—

Կիօլն, 14 յուլիսի

«Կեօլնիշէ Ցայտունգ» լրագրի Թէհրանից ստացած հեռագրի համաձայն, բեակցիայի պարագլուխները զինուորական դատարանի են ենթարկված։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրան, 8 յուլիսի

Շահի թագադրութիւնը նշանակված է յուլիսի 31-ին։ («Рѣчь»)

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ղօչան, 6 յուլիսի

Երէկ երեկոյեան Թէհրանից ստացվեց Մուհամմէդ-Ալի շահի գահընկէցութեան լուրը։ Քաղաքիս ամբողջ ազգաբնակութիւնը այսօր հետզհետէ հաւաքվում է տեղական անջումանի շէնքը՝ ընտրված պատգամաւորների հետ միասին խորհրդակցելու համար։

Տեղական անջումանի անդամները որոշել են առայժմ լուսավառութեան պատրաստութիւններ տեսնել և Թէհրանից ստացված հեռագրի պատճէնները տարածել հասարակութեան շրջանում։

Մէշէդի քաղաքական ներկայ դրութիւնից առայժմ ստոյգ տեղեկութիւններ պակասում են։ Մի մասնաւոր նամակից տեղեկացայ, որ այնտեղ այժմս խաղաղ է և ընդհանրապէս կարգը պահպանվում է սահմանադրական բէժիմով... Իքս

—

Էնզէլի, 11 յուլիսի

Ամսիս 9-ին Թնդանօթները պաշտօնապէս Իրանի ժողովրդին աւետեցին նոր շահի գահակալութիւնը։ Արևմնաքամ ժողովրդի ուրախութեան չափ չը կար, համոզված լինելով, որ պիտի դադարեն անվերջ եղբայրասպան կռուրածները։ Ըստ սովորութեան պիտի հնի գահընկէցութեան և նորի գահակալութեան առիթով մի քանի գիշեր հրավառութիւն լինէր, բայց շնորհիւ յայտարարված բօյկօտի հրավառութիւն չեղաւ, որովհետև լուսավառութեան համար բացի ռուսական նաւթից Պարսկաստանը ոչինչ չունի։

Բօյկօտը շարունակվում է օրըստօրէ աւելի խիստ։ Պարսիկ վաճառականները յետ են պահանջել ռուսական ֆիրմաներին տուած պատուէրները. տնտեսական քայքայումը սուր կերպարանք է ստացել. առևտուրը օրըստօրէ դադարում է. այլ ևս բեռնաւորված նաւեր չեն գալիս Բագուից. այդ բոլորից յետոյ ով կարող էր գահընկէցութեամբ չուրախանալ բռնակալ շահի, քանի որ նա է պատճառը տնտեսական քայքայման և օտարերկրեայ զօրքի Պարսկաստան մտնելուն։

Գիլանի հերոս Սիփէհդարը 5 ամսվայ ընթացքում տապալ֊ց բռնակալական շէնքը և շուտով նրա փլատակների վրա պիտի կանգնեցնեն ազատ ժողովրդի պարլամենտը։ Շնորհաւորելով Սիփէհդարի յաղթանակը՝ կը ցանկայի օտար միջամտութեան յետ մղումը Պարսկաստանի սահմանից։ Հրաչիկ

Յ. Գ.—Պարլամենտի պատուիրակներ ընտրելու յայտարարութիւնը երէկվանից փակցված է պատերին։ Ժողովուրդը ուրախութեամբ է մօտենում ընտրողական տուփին։ Նոյն

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Տրապիզօն, 10 յուլիսի

Այսօր լրացաւ առաջին տարին օսմանեան երկրի սահմանադրութեան հրատարակման։ Բոլոր հիւպատոսները, բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ և մի քանի կուսակցութիւնների ներկայացուցիչները կառավարատուն գնալով շնորհաւորեցին օսմ. սահմանադրութեան հրատարակման առաջին տարելիցը։ Վալին նոյնպէս փոխադարձ այցելութիւններ տուեց կլուբներին։ Քաղաքը ոգևորութեան մէջ է։ Բայց ափսո՛ս, որ Թիւրք ժողովրդի խոշոր մեծամասնութիւնը դեռ չէ հասկացել, թէ ինչո՞ւ այս օրը այսպէս շքեղ ու հանդիսաւոր կերպով տօնում է, ինչ տօն է այս, այս բոլոր յարգանքները և հրավառութիւնները ինչի՞ համար են և ինչ բանի են ուղղում։ Տեսնելով այդ անգիտակցութիւնն ու մտայլ տգիտութիւնը Թիւրք ժողովրդի լայն խաւերում, մարդ գրեթէ համոզվում է, որ վաղը դարձեալ թեթված դէմքեր ու կնճիռներ են ցոյց տալու մեզ այն բոլոր մարդիկ, որոնք այսօր «խաչաալն հիւրիեթ» («կեցցէ ազատութիւն») գոչելով իրանց կոկորդներն են ցաւեցնում, մանաւանդ որ ռէակցիան դեռ չէ մեռել բոլորովին, այլ կայ և դեռ երկար կապրի, ինչպէս նշանները ցոյց են տալիս։ Վարդ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԶԵՄՍՏՎՕՅԻ ՄԱՍԻՆ

—

Յուլիսի 14-ին, երեկոյեան ժամը 8 և կէսին վրայ ազնուականութեան թատրոնում Թիֆլիսի նահանգապետ Մ. Ա. Լօզինա-Լօզինսկու նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ նահանգական մասնաժողովի առաջին խորհրդակցութիւնը զեմստվային աշխատանքների ծրագիր մշակելու համար։ Հրաւիրված հասարակական գործիչներից ու ձեռընհաս անձերից մասնակցում էին 52 հոգի։

Նահանգապետը, բանալով ժողովը, մի համառօտ ճառով բացատրեց խորհրդակցութեան նպատակը՝ աշխատանքները պարզելու և սեկցիաների բաժանելու։

Ապա ժողովը, լսելով Փոխարքայի շրջաբերականը զեմստվային բարենորոգումներ մտցնելու համար Թիֆլիսի նահանգում հարկաւոր աշխատանքներ կատարելու մասին, անցաւ նրա մէջ յարուցված խնդիրների կազմակերպութեան գործին։

Ա. Խատիսեան, մատնանշելով յարուցված խնդիրների կազմակերպչական բնոյթը, անհրաժեշտ է համարում նիւթեր հաւաքել. ուստի այդ տեսակէտից ժողովականների ուշադրութեանն է յանձնում Բօգդևիչ Բէլևիչի կազմած ծրագիրը, որին ինքը միանգամայն միանում է։

Բօգդևիչ Բէլևիչը նախագահի հրաւէրով կարդում է իր ծրագիրը, որի համաձայն նա առաջարկում է 5 սեկցիաների վերածել զեմստվային բոլոր աշխատանքները։ Ա. Քալանթար ծանուցանելով Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան մշակած կազմակերպչական աշխատանքների ծրագրի մասին, որը բաժանվելու է 3 սեկցիաների, բացատրում է նրա նպատակայարմարութիւնը։

Նահանգական զեմստվային աշխատանքների վարիչ Իշ. Աբխազին առաջարկում է Փոխարքայի շրջաբերականի մէջ յիշված խնդիրները բաժանել 11 սեկցիաների։ Պատահաբար ներկայ գտնվելով այդ ժողովում Պետական Դումայի անդամ Յ. Սաղաթելեան՝ ժողովականների ուշադրութիւնը հրաւիրեց այն հանգամանքի վրա, որ այստեղ մշակված զեմստվային ծրագիրը մինչև Դումա հասնելը՝ ենթարկվելու է մի քանի փոփոխութիւնների, ուստի անօգուտ է համարում բարդ աշխատանքների և նիւթերի հետամուտ լինելը և առաջարկում է միայն խօսել տեղական կարիքների մասին, կարծիքներ յայտնել ևայլն, թողնելով մնացեալ աշխատանքները կովկասեան ադմինիստրացիային, որը բաւականաչափ նիւթեր ունի իր ձեռքի տակ։

Նահանգապետը, նկատելով որ պետական հաստատութիւնների մէջ եղած նիւթերի օգտագործելու դէմ առարկութիւններ չը կան, յայտարարում է ընդմիջում սեկցիաների հարցի նկատմամբ մտքերի փոխանակութիւն ունենալու համար։

Նիստը վերսկսվելուց յետոյ, Նահանգապետը առաջարկում է լուծել սեկցիաների հարցը, յայտնելով որ հակառակ դէպքում ստիպված կը լինի լուծել իր հայեցողութեամբ, և ապա յանձնելով նիստի նախագահութիւնը իր օգնականին՝ թողնում է ժողովը։

Մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ, ժողովը վերջ ի վերջոյ ընդունում է Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան մշակած աշխատանքների ծրագիրը՝ 3 սեկցիաներով. 1) զեմստվային տիպը և տերրիտօրիական կազմակերպութիւնը. 2) ֆինանսական կամ բիւջէտային կազմակերպութիւնը և 3) ցենզի ու ընտրողական սիստեմի մշակումը։

Անմիջապէս ներկայ եղողները սկսում են անդամ գրվել սեկցիաներից որին կամենում են։ Ամենաբազմամարդը առաջին սեկցիան է, որին գրվել են 28 հոգի։

Երէկ երեկոյեան ժամը 8-ին քաղաքային դումայի դահլիճում հաւաքվեցին սեկցիաները և իրանց համար նախագահ ընտրեցին։ Լ. Դ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Անդիժան, 8 յուլիսի

Ֆերգանեան շրջանի Կօկանդ քաղաքի հայերը անցեալ տարվայ վերջերին սեփական քահանայ ունենալու հարցը դրին, և ծխ. ընդհանուր ժողովը այդ հարցը լուծեց դրական մտքով։ Կօկանդի շատ խօսող, քիչ գործող հոգաբարձութիւնը թոյլ էր տուել իրան գրաւոր դիմում անել Անդիժանի հասարակութեանը, հրաւիրելով միանալ և մի լաւ քահանայ բերել տալ։

Հետևանքն այն եղաւ, որ այժմ աղքատ Անդիժանի հայ ժողովուրդն ունի չորս ամսից աւելի հաստատված սեփական քահանայ, ունի շատ փառաւոր աղօթատուն, ունի երեք տարվայ ընթացքում գումարելիք ութ հազար րուբլի յօգուտ ապագայ եկեղեցու և դպրոցի կառուցման, ունի օրինաւոր հաստատված հոգաբարձութիւն, որը տէր-Ղուկաս քահանայի հետ մի սիրտ, մի հոգի դարձած՝ գործում է յօգուտ Անդիժանի հայ հասարակութեան։ Եռանդուն քահանայի շնորհիւ հասարակութեան բոլոր խաւերի մէջ կեանք ու հոգի է նկատվում. հոգաբարձութիւնը մի քանի նիստեր գումարելով առաջիկայ սեպտեմբերին մի-դասեան դպրոց ունենալը վերջնականապէս վճռած հարցերի կարգն է դասել։ Երիտասարդութիւնը մասամբ օգնած լինելու համար շարունակ կրկնութիւններով է զբաղված առաջիկայում մի քանի ներկայացումներ տալու յօգուտ վերոյիշեալ նպատակի։ Կանայք նոյնպէս վարակվել են բարի նախանձով. քահանայի ղեկավարութեամբ «Աշակերտախնամ» անունով ընկերութիւն են կազմել, և իւրաքանչիւր կին ըստ իր կարողութեան խոստացել է տալ ամսավճար, որի ընդհանուր գումարը ներկայիս հասնում է ամիսը 35—40 րուբ.։ Թէև հոգաբարձութիւնը աղօթատան ներքին և արտաքին բարեզարդութեան համար էջմիածնից և Մօսկվայից ստացել է հազար րուբլուց աւելի արժէք ունեցող սրբազան անօթներ, բայց այդ բոլորը իւրաքանչիւր անհատ իր կարողութեան չափով գնեց և նուիրեց եկեղեցուն։ Իսկ Կօկանդի բուրժուա հայերը դեռ քնած են և գուցէ երկար էլ քնած մնան։ Նոր ծխական

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ

—

Նոր-Բայազէտ, 11 յուլիսի

Որքան որ ձմեռվայ ընթացքում հայ գիւղացին անգործ է նստած և իր լծկաններին դադար տուած տաք գոմի անկիւնում, նոյնքան ամառվայ ընթացքում նա աշխատանքի է գնում և իր լծկանները բանեցնում։ Գարունքից սկսած մինչև ամառվայ վերջերը (ամբողջ 6 ամիս) հայ գիւղացին, լծելով իր եզները և միւս լծկանները, իր սեփական դաշտային աշխատանքները — վարը, ցանքը, քաղը, հացարոյսի և խոտի կրելը, կալսելը և այլն — կատարելուց բացի սայլորդութիւն էլ է անում, քրէհներ կրում։ Դա մի կողմնակի ձեռնարկութիւն է, որով մեր գիւղացին պարապում է որոշ ժամանակներում՝ կրելով իր սայլով զանազան ապրանքներ մեր քաղաքը՝ Երևանից, Ղարաքիլիսայից, Դիլիջանից, Աղստաֆայից և այլ տեղերից։ Մեր շուկայի մթերքները—աղ, ալիւր, ցորեն, նաւթ, շաքար, երկաթ, բրինձ, քիշմիշ և այլն—ամառվայ ընթացքում ամբողջապէս կրում է հայ սայլորդը ամենաէժան քրէհով։ Ոչ մի ֆուրգոն այդ ժամանակաշրջանում (մայիսի սկզբից մինչև հոկտ. վերջերը) չէ կարող մրցել հայ սայլապանների հետ, որոնք փոխադրավարձ են վերցնում 15—20 կօպ. պուդին Երևանից, 20—25 կօպ. Ղարաքիլիսայից։ Այն ինչ ֆուրգոն ունեցող քրէհատարներն այդ կայարաններից վերցնում են պուդին ոչ պակաս քան 30—40 կօպ. փոխադրավարձ։ Այս րօպէիս մեր ճանապարհների վրա բանում են կամ երթևեկում հարիւրաւոր բեռնակիր սայլեր շրջակայ գիւղերից, որոնք հակառակ նախկին տարիների՝ շատ էժան քրէհ են վերցնում, այն է պուդին 11—12 կ. Երևանից և 13—15 կ. Ղարաքիլիսայից և ընդհակառակն։ Բայց որքան տանջանք, որքան չարչարանք են կրում մեր սայլորդները մեր «խարաբա» ճանապարհների վրա՝ անկարելի է նկարագրել։ Ով որ ճանապարհորդել է մեզանում, նա անշուշտ տեսած կը լինի հայ սայլապանների դժոխային չարչարանքը, որ օրերով, թաղված մի արշին խորութեամբ ցեխի մէջ իրանց սայլերով և 4 լծկաններով, ոչ կարողանում են շարժվել և ոչ առաջ գնալ, այլ շատերը այդ տիղմի մէջ նոյնիսկ գիշերում են... Ո՞վ կը դիմանայ այդ դժուարութիւններին, եթէ ոչ հայ-սայլորդը, որի կազմը քարի դիմացկունութիւն ունի։ Եւ ինչ են ստանում իբրև վարձ իրանց այդ չարքաշ աշխատանքի. շատ չնչին մի գումար։ Օրինակ, բարձում են 50—60 պուդ 15 կօպէկով 7 ր. 50 կ.—9 ր., որից լծկաններին պայտելու, խոտի կամարօտագին վճարելու, ճանապարհածախսի և այլ մանր ծախսեր դուրս գալով և 8 օր տանջվելուց յետոյ հազիւ կէսը (4—5 ր.) տուն են բերում։ Իսկ երբ բեռն էլ մի փոքր փչացած (թրջված կամ ցեխոտված) է լինում, այն ժամանակ մի բան էլ բեռան տէրն է «կըտրում» *) և մեր հայ-սայլորդը ձեռնունայն տուն է գնում իր «կոյր բաղդը» անիծելով...

Սայլապանութեան առիթով խօսելով, հարկ է յիշատակել նաև մեր ճանապարհների հաղորդակցութեան մասին. մենք ունենք 33 վերստ մի ճանապարհ, որտեղ դժոխքն իր բոլոր զարհուրանքներով ներկայանում է սայլորդի առաջ, մանաւանդ ցեխ օրերին։ Եթէ այդ ճանապարհը խճու-

*) Յաճախ ես ականատես եմ եղել, որ սայլապանները շաքար և ալիւր կրելիս թրջել են անձրևի տակ և ապրանքատէր վաճառականները բոլոր քրէհները կտրելուց զատ դեռ ևս իրանք են պահանջներ արել սայլորդից։ Ո.

կատարիլ, և թող ձեր մեղքը ձեզ վրա լինի»։

Էյն-ուդ-Դօվլէի վերջին 3 օրը լրանում էր սեպտ. 8-ին. եկաւ այդ օրն էլ, և յարձակման ոչ մի նշան... Իսկ այդ օրերում յեղափոխութիւնը քանի գնում ուժեղանում և խտացնում էր իր շարքերը։ Սաթթար խանի հռչակն արդէն տարածվել էր, Կովկասի և Թիւրքիայի պարսիկները շարժվել էին և հետաքրքրվել Թաւրիզով յանձին Սաթթար խանի. գովաբանական ուղերձներ էր որ թափվում էին Սաթթար խանի հասցէին։ Նոյն հասցէով շարունակ ստացվում էին և մեծագումար դրամատոմսեր և ոսկիներ. արդէն Բագուի «Պարսկաստանի կենտր. կօմիտէն» դէպի Թաւրիզ էր ճանապարհել 40 հոգի զարաբաղցի Թուրքեր՝ 500 մօսինի հրացաններով և կէս միլիօն փամփուշտով, որոնք այդ օրերում (սեպտ. 6-ին) եկան և անվտանգ քաղաք մտան։ Սաթթար խանը արդէն դարձել էր մի առասպելական հերոս, և ժողովուրդը սկսեց բանաստեղծական երգերով գովաբանել նրան։

Այդ երգերի մէջ Սաթթար խանը ներկայանում էր մէկը այն զօրեղական էակներից, որի «սրից արիւն է կաթում, որի գնդակը սլրվելով, թափառելով վերջապէս գտնում է իր նպատակը, որի ձին իմաստուն է և խօսում է իր տիրոջ հետ, որը շրջապատված է անտեսանելի պողպատեայ վահանով, որին թնդանօթի ռումբն էլ անզօր է ծակել, որը հէնց ստեղծված է հերոս լինելու և արժանի է թագաւորութեան» և այլն, և այլն։ Երգեր, որոնք միշտ երգվում էին ժողովրդի բոլոր խաւերում ու լսողները հրճւում էին և զմայլվում այդ «մարգարէի սիրելի» վրա։

Լոյս տեսաւ և նրա վիմատիպ պատկերը, շրջապատված ծաղիկներով, փամփուշտակալները կապած և հրացանը զինելիս։ Այդ պատկերի վրա էր մակագրված «իր ազգի պահապանը, Ատրպատականի հարազատ զաւակը, Իրանի Գարիբալդին, Պարսկաստանի ազատութեան հրեշտակը» և այլն։

Երեք օրից յետոյ դուրս եկաւ նոյնպէս Բաղըր խանի նկարը՝ միայն աւելի համեստ մակագրութեամբ։

Բայց չը նայած որ Էյն-ուդ-Դօվլէի պաշտօնական պայմանաժամից անցել էր մի քանի օր և ինչպէս առաջին պայմանաժամը՝ այս էլ չը կատարվեց։ Այնուամենայնիւ, սահմանադրականների լրտեսները բերում էին յուզիչ լուրեր՝ Էյն-ուդ-Դօվլէի բանակից. նրանց ասելով բանակը գտնվում էր շարժման մէջ, և ինչ-որ պատրաստութեան վրա էին։ Լրտեսները կանօնաւոր կերպով տեղեկութիւններ էին բերում և բանակի կազմի մասին. զօրքերի թիւը որոշ կերպով չէին կարողանում իմանալ. ի հարկէ դժուար էր ճիշդ թւահամարը տալ. միայն մօտաւորապէս հասցնում էին մինչև 5000-ի։ Այդ թւի 1/3 մասը սարվազներ էին, այն է՝ մօտ 1700, բախտիարի ձիաւորներ 800, շահսէվան ձիաւորներ 700, Րահիմ խան և Զաղամ 500, կօզակներ 300, Նասիր-Սալթանէի և Ֆարման-Ֆարմանի ունեցածը 1000։ Արևմտեան զօրքը, որ Իկբալուլա խանի հրամանատարութեան տակ էր, մօտ 1400. իսկ միապետական թաղերի կռւող ոյժը հաշւում էին մօտ 5000 հոգի, այնպէս որ դրսի ոյժը 11—12000-ից չէր կարող անցնել։ Թնդանօթների տեսակը նոյնն էր, ինչ որ ունէին յեղափոխականները. միայն թւով վերջիններինս կրկնապատիկ էին։

Տեղեկանալով այդ բոլորը և նկատելով դրանց պատրաստութիւնը՝ յեղափոխականներն էլ սկսեցին այս անգամ լուրջ կերպով պատրաստվել։ Արդէն բացայայտ էր, որ կառավարականները շարունակ իրանց գլխաւոր ոյժերը կենտրօնացնում էին Ամիրխիզ թաղի վրա յանձին Սաթթար խանի. դրանց գլխաւոր և միակ նպատակն էր վերջ տալ Սաթթար խանի կեանքին, որով, համոզված էին, վերջ կը դրվէր և այս անտանելի դրութեան, որի մէջ շուարել մնացել էր կառավարութիւնը։ Եւ, իրաւ, այդ բոլոր շարժումների առանցքը Սաթթար խանն էր, նա էր բոլորին ոյժ և ոգի ներշնչողը. նրա ներկայութիւնը այնպիսի խրախուսանք և ոգևորութիւն էր ներշնչում կռւողների շարքերում, որ հասցնում էր անձնազոհութեան աստիճանի։ Շատ կռիւների մէջ եղել են րօպէներ, որ յեղափոխական շարքերը լքվել են և պատրաստվել փախուստի, բայց նրա րօպէական ներկայութիւնը անասելի ոգևորութիւն է առաջ բերել և աներևակայելի յաղթանակով պսակվել։ Վերջին շրջաններում անջումանը պահանջ էր դրել, որ Սաթթար խանը չը մասնակցի կռիւներին, որ նրա անձնաւորութիւնը այժմ անհրաժեշտութիւն է ազգի համար։ Բայց եկ ու տես, որ շրջակայ թաղեցի կանանց մի խումբ ներկայանալով Սաթթար խանին պահանջեց լսել նրա հրացանի ձայնը։

— Մատաղ լինենք,—ասում էին նրան պառաւ ներկայացուցիչները,—ինչո՞ւ երկու օր է հրացանիդ ձայնը չէ գալիս։

— Ինչո՞ւ չէ գալիս, մայրիկներ,—պատասխանում է Սաթթար խանը զգացված,—ամեն րօպէ ես հրացան եմ ձգում։

— Ոչ, մատաղ, ինչո՞ւ ես մեզ խաբում, մենք քո հրացանի ձայնը ճանաչում ենք. երկու օր է՝ այդ ծանօթ ձայնը մեր ականջին չէ հասնում. մի լսիր անջումանին, արձակիր հրացանդ ամեն րօպէ. այդ ձայնը մեզ համար կեանք է։ Մենք պատրաստ ենք մեր կրծքները որպէս պատնէշ կանգնեցնել հրացանիդ գնդակի առաջ. թող այդ գնդակները մեր սիրտը ծակելով անցնեն դէպի մեր թշնամին և սպացնեն նրանց օրը...

Սաթթար խանը յուզվում է և երդւում, որ չի լսի անջումանին, և միշտ իր հրացանը պատրաստ է ծակել թշնամու կուրծքը՝ իրանց կեանք տալու համար։ Կանայք մեկնում են գոհ և ուրախ։ Ահա այդ տեսակ սրտայոյզ արտայայտութիւններ և քընքոյշ ցոյցեր հարկադրում էին անջումանին և զինուորական խորհրդին լուրջ ուշադրութիւն դարձնել դէպի այդ անգնահատելի կեանքը, որ մի կողմից երկրպագութեան առարկայ էր դարձել, իսկ միւս կողմից գլուխն էր գնահատվել։

Մի օր անջումանը՝ միացած զինուորական խորհրդի հետ՝ առանց Սաթթար խանի մասնակցութեան վճռում է, ինչ էլ որ պատահելու լինի, անպատճառ արգելել նրան կուի ասպարէզ դուրս գալու նոյնիսկ ապահով դիրքերում և ամենահաւատարիմ թիկնապահների պահպանութեամբ։ Ապա կանչում են Սաթթար խանին և լուրջ կերպով յայտնում իրանց վճիռը։ Սաթթար խանը ծիծաղելով հարցնում է.

— Շնորհակալ եմ ձեզանից, որ իմ կեանքը գնահատում էք։ Բայց հետաքրքրական է իմանալ, թէ ես տանը նստած ինչ պիտի

[illegible]

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԲԱՆԿԵՐ

Կարս, 14 յուլիսի

[illegible]

...ուեթիւն ստանալու համար։ Ես առիթ եմ ունեցել լսելու Շահնազարեանի մի դասախօսութիւնը և շատ քաղցր տպաւորութիւն եմ ստացել։ Նրա լեզուն պարզ է ու գեղեցիկ, ոճը կոկ ու սահուն, բացատրութիւնը հասկալի օրինակներով զարդարված և ան- [illegible] քննելով և կէտ առ կէտ համեմատելով յունական և ասորական օրինակների հետ։

Բ. Ս.

ՑՈՒՑԱԿ ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ

[illegible]

ԽՕԼԵՐԱ

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

◆ «Թարաքկը» լրագրի ասելով, մի քանի տարիներ առաջ իր աւազակութիւններով հռչակված Դալի-Ալին նուիրել է Գանձակ քաղաքի մէդրէսէի շէնքի կառուցման համար 120 ր. Նրա օրինակին հետեւել են շատերը։

◆ Կեղծ դրամներ պատրաստողների [illegible]

◆ Էլեկտրաքարշի [illegible] տորի կողմից աջակցութիւն խնդրելու դէպքում. 3) հեռացւում է նոյնպէս այն ուղեւորը, որ հրաժարվելով տոմսակ վերցնել՝ էլեկտրաքարշի կանգնելու պատճառ է լինում, 4) ոստիկանները պէտք է աջակցեն հեռացնելու նաև այն ուղեւորներին, որոնք հարբած են, խախտում են խաղաղութիւնը, իրանց անվայելուչ են պահում, վիրաւորում են միւս ուղեւորներին և այլն, իսկ կոնդուկտորը անձամբ անկարող է լինում հեռացնելու. 5) ոստիկանական ծառայողները պէտք է հսկեն, որ էլեկտրաքարշի ծառայողները չը շեղվեն վայելչութեան կանոններից ու վարվեն ուղեւորների հետ քաղաքավարի ու կօրրեկտ կերպով։ Ցիշեալ կանոնները խախտելու դէպքում պէտք է արձանագրութիւն կազմել։ Էլեկտրաքարշի ծառայողների ապօրէն պահանջները չը պէտք է կատարել։ Ցաճախ կոնդուկտորի կամ կօնտրօլեօրի արդարացի պահանջը որեւէ ուղեւորի կողմից չը կատարվելու դէպքում՝ նրանք կանգնեցնում են էլեկտրաքարշը որով անբաւականութիւն են պատճառում միւս ուղեւորներին, և շատ անգամ խախտում են կարգապահութիւնը փողոցներում։ Հարկաւոր է այդպիսի դէպքերումն էլ արձանագրութիւն կազմել, բայց, ի հարկէ, առանց կանգնեցնելու երթեւեկութիւնը, բաւականանալով միայն յանցաւորի, վկաների և վագոնի №-ը նկատողութեան առնելով։ Պատասխանատուութեան պէտք է ենթարկել նաև այն կողմնակի անձանց, որոնք կը միջամտեն ու կը հակադրեն ոստիկանութեան գործողութիւններին։

◆ Զուբալովի անուան ժողովրդական տան թատրոնում ներկայացումներ տուող սեկցիաները որոշել էին ընդհատել ներկայացումները, որի համար դիմել էին քաղաքային վարչութեանը։ Վերջինս չէր համաձայնվել այդ որոշմանը, ուստի ռուսաց դրամատիկական խումբը որոշել է շարունակել իր ներկայացումները նոյն տեղում, որի համար ստացել է քաղաքային վարչութեան համաձայնութիւնը։

◆ Գուրիայի գաւառական Օզուրգէթ քաղաքում բացվելու է բէլական դպրոց։ Գաւառի գիւղական բոլոր համայնքները համաձայնութիւն են յայտնել վճարելու 60,000 րուբլի շէնքի կառուցման համար և 10,000 ր. էլ նախնական կահաւորութիւնների համար։ Արդէն ձեռնարկված է այդ գումար-ներին հաւաքելուն։ Դպրոցական մասնաժողովը, ի միջի այլոց, դիմել է նաև մասնաւոր հանգանակութեան։

◆ Մօտ օրերս Թիֆլիսում անյայտացել է բանւոր Երուանդ Արշակունին։

◆ Յուլիսի 14-ին, 10-դ քաղաքամասի շրջանում ոստիկանութիւնը զինուորական պահակների աջակցութեամբ կալանաւորել է 8 հոգու, անցագիր չունեցողներ։

◆ 5-րդ քաղաքամասում յուլիսի 14-ին կալանաւորված է մի անյայտ անձնաւորութիւն, որը իրան անուանել է Թիւրքահպատակ Արշակ Զաքուչեանց, բայց ներկայացրել է անցագիր պարսկահպատակ Ակուն Պետրովիչ Կօկօյեանցի անունով։ Կալանաւորվածը ոչ մի պարապմունք և բնակավայր չունի։ Միջոցներ են ձեռք առնված պարզելու նրա անձնաւորութիւնը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, 8 յուլիսի

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Շուշու ճիւղի վարչութիւնն անցեալ յունիսի 28-ին յօգուտ ընկերութեան Ղուկասեանների պարտէզում կազմակերպեց մեծ գբօսանք, որը պէտք էր աւելի ճոխ և բազմակողմանի լինէր, սակայն իրանից անկախ պատճառներից ըստիպված անկարող եղաւ իրագործել իր ցանկութիւններն ու իղձերը։ Մուտքի տոմսերի գինն էր՝ մեծերի համար 50, իսկ փոքրերի ու ընդհանրապէս սովորող անձանց համար 30 կ.։

Ընդհանուր մուտք եղաւ 631 ր. 1 կ., իսկ ծախք՝ 374 ր. 61 կ.։ Զուտ արդիւնք մնաց 256 ր. 40 կ.։

Վարչութիւնս պարտք է համարում իր գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնը յայտնել այն բոլոր տիկիններին, օրիորդներին և պարոններին, որոնք որոշ պարտականութիւններ ընդունելով իրանց վրա՝ ամենայն սիրով և բարեխղճութեամբ կատարել են այդ պարտականութիւնները։

Ցայտնում է իր շնորհակալութիւնը և տ. Ժամհարեանին, որ իր պարտէզում եղած վարդերից և ծաղիկներից սիրով բաց թողեց յօգուտ գբօսանքի։

Շնորհակալութիւն և Ղուկասեաններին, որոնց պարտէզը սիրով և ձրիաբար դրվեց վարչութեանս տրամադրութեան տակ։

Նախագահ վարչ.՝ Մ. Ղոնդաղսազեան
Ատենադպիր-քարտուղար՝ Ի. Տէր-Յովհաննիսեան

—

Ալեքսանդրապոլ, 11 յուլիսի

Առաջիկայ օգոստոսին տեղի կունենայ Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան ընդհ. ժողովը ս. Ղազար կղզում։ Արդէն ամեն կողմից անդամները հաւաքվում են այդ ընդհանուր ժողովին, որտեղ քննվելու են շատ լուրջ և ընդհանրութեանը կարեւոր հարցեր։ Արդէն հասունացած է համարվում այն հարցը, թէ ներկայումս ինչ անհրաժեշտ և էական բարեփոխութեան պէտք ունի Մխիթարեան միաբանութիւնը, որը երկու հարիւր տարուց աւելի ծառայել է հայ գրականութեանը և այժմ զանազան անհրաժեշտութիւնից ստիպված պէտք ունի քննելու իր անցեալը և որոշ ծրագիր կազմելու ապագայ գործունէութեան համար։

Անշուշտ ուրախալի է այն փաստը, որ Մխիթարեան միաբանութեան շատ անդամների մէջ այժմ տիրապետում է այն գաղափարը, թէ Մխիթարեան միաբանութիւնը արդէն խոտորել է իր նախկին յայտնի ուղղութիւնից և, թողած հայ դպրութեան և հրատարակչական գործի մշակութիւնը, անցել է հետզհետէ դէպի դպրոցական-մանկավարժական ուղղութիւնը, որը, յայտնի պատճառներով, չէ կարող արդիւնաւոր հետեւանքներ առաջացնել, քանի որ այդ ճանապարհը այժմ աւելի մատչելի է աշխարհական դասին։

Միւս կողմից՝ արդէն նկատելի է, որ, այդ միաբանութեան անդամների բացակայութեան պատճառով, ուսումնական միաբանութեան գործունէութիւնը զգալի կերպով պակասում է. կարող, պիտանի և ընդունակ վարդապետներից շատերը ըստիպված են ժամավաճառ լինել զանազան դպրոցների վարչութեան մէջ, որը, ցաւելով պէտք է ասենք, հայ ազգի աւելի կենսական շահերը և յոյսերը երբեք չէ պակասում։ Միւս կողմից՝ օտար ուսումնականները, օգուտ քաղելով վանքի մատենադարանի անսպառ և շահեկան նիւթերից, անհարազատ կերպով հանդէս են հանում հայ դպրութեան յիշատակարանները և այդ ճանապարհով փոխում նաև վանքի հեղինակութեանը։

Անշուշտ ցանկալի էր, որ այդ ընդհ. ժողովի մէջ լուրջ կերպով ուշադրութեան արժանանար Մխիթարեան միաբանութեան ապագայ գործունէութեան ուսումնական և հրատարակչական մասը, և միաբանութեան անդամները ցանկալի համարէին հաւաքելու, միացնելու իրանց ցրիւ եկած ույժերը և, թողած ժողովրդապետութեան, դպրոցական գործունէութեան շարունակութիւնը, կենտրոնացնէին իրանց ույժերը միմիայն վանքի ուսումնական և հրատարակչական գործի վրա և վերադարձնէին Մխիթարեան միաբանութեան այն նախանձելի փառքը, որը ունէր այդ միաբանութեան առաջին և երկրորդ դասը բոլոր հայ ժողովրդի մէջ։

Պետ. Բեքուրեան

ՀՈԳԵՒՈՐ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ

—

Ամենայն Հայոց Հայրապետի գործունէութիւնը արդիւնաւոր կացուցանելու խնդրում առաջնակարգ պաշտօնեաներն են նաև առաջնորդները, որոնցից ամեն մէնը կանգնած մի ընդարձակածաւալ թեմի գլխին՝ պաշտօն ու պարտաւորութիւն ունի առաջնորդելու-ղեկավարելու իր թեմի և՛ եկեղեցական, և՛ ազգային գործերը։

Կարող են արդեօք նրանք եկեղեցու մէջ կենդանի շունչ ու հոգի դնել, երբ աւետարանական կրակի ջերմութիւնը չեն զգում իրանք, երբ քրիստոնէական կեանքի էութիւնը չեն ըմբռնում իրանք։ Կարող են արդեօք իրանց անձով աւետարանական կենդանի օրինակ, մարդ-տիպար հանդիսանալ իրանց թեմին, երբ թափուր են բարձրագոյն իդէալներից, երբ իրանց նիստ ու կացով, իրանց կենցաղով շատ հասարակ են են հասարակ հողեղէնից...

Ընդհանուր առմամբ ամենուրեք պահանջ է զգացվում օրինապահութեան, կանոնաւորութեան, կարգապահութեան։ Քանի՜ առաջնորդ ունենք, որ նոյնիսկ հասկանան, ըմբռնեն և զանազանեն իրարից օրէնքը, կանոնը, կարգը, հրահանգը։ Նրանք՝ գրեթէ ամենքը՝ օրէնք, կանոն, կարգ ասելով հասկանում են իրանց հասկացողութիւնը, իրանց կամքը, իրանց ցանկութիւնը, իսկ կարգապահութիւն ասելով՝ հասկանում են իրանց ստորադրեալների կոյր հնազանդութիւնն իրանց թէկուզ հակասական ու քմահաճ հրամաններին։ Այս օրէնքի, կանոնի ու կարգի այսպիսի ըմբռնողութեամբ է, որ ընկած է օրէնքը, խախտված է կանոնը, տապալված է կարգը այսօր մեզանում։

Քանի՜ առաջնորդ ունենք, որոնք պետական լեզուն գիտենան, որոնք հէնց հայ լեզուն գիտենան այնքան, որ գերի չը լինեն այլ և այլ անգրագէտ ու կիսագրագէտ թարգմանների ու կօնսիստորիական ատենադպիրների կամ տնասուն քարտուղարների ձեռքին։

Մեր եկեղեցիները դադարել են հայ ժողովրդի սրտին, հոգուն խօսելուց։ Մեր եկեղեցիները այժմ են ու կան իբրև եկամուտի աղբիւրներ մեր հոգեւորականների, մեր քահանաների համար։ Պատճառը որոնեցէք մեր եկեղեցիներին «առաջնորդողների» անձնական յատկութիւնների մէջ։ Աւետարանի քարոզութիւնը, ժամասացութիւնը, տօն օրերի հանդիսաւորութիւնը և խորհրդաւորութիւնը իսպառ կորցրել են իրանց հրապոյրը, իրանց արժէքը։ Բայց հանդիսաւոր թաղումները, հարուստ յուղարկաւորումները սրտի ու հոգու էն ցանկալի արարողութիւններն են, որոնք քաշում են դէպի իրանց մեր առաջնորդներին ու քահանաներին...

Մեր առաջնորդանիստ քաղաքների եկեղեցիներում ժամասացութիւնները չեն կատարվում քահանաների լրիւ ներկայութեամբ, չեն կատարվում պատշաճաւոր ամբողջութեամբ ու երկիւղածութեամբ. հէնց առաջնորդների քթերի տակ քահանաները ժամից փախչում են, պատարագի հերթը վաճառում են, ծուխը երբեմն կապալով են տալիս։

Մեր առաջնորդներից մի մասի ծանօթ են կրօնի, փիլիսօփայութեան, մանկավարժութիւն կրկնակի աւելի էին սահմանադրականների մօտ. տեսակները նոյնն էր։

ներկայացնեմ։

— Ձեր անունը միայն բաւական է. դուք կարգադրեցէք ինչպէս որ գիտէք, միայն մի մասնակցէք կռիւներին. արդէն ձեր գլուխը գնահատված է։ Ակներեւ է, որ կառավարութեան համարեա ամբողջ ույժը կենտրոնանում է ձեր շուրջը. նրան ձեր անձնաւորութիւնն է պէտք, որից յետոյ արդէն մենք էլ գիտենք և համոզված ենք, որ, Տէրը մի արասցէ, այդ դէպքում գործը անմիջապէս կը քանդվի և Թաւրիզը զոհ կը գնայ վայրենի հորդաների աւերման ու կողոպտման։ Յանուն Աստուծոյ և սուրբ գործի՝ մի մասնակցէք այլեւս կռիւներին։ Փառք Աստուծոյ, դուք արդէն ստեղծել էք մի քանի հրամանատարներ, որոնց վրա վստահութիւն ունէք և միշտ գովասանքով էք խօսում։ Ժամանակները վատացել և նամարդացել են. թամաքեարութիւնը ինչ ասես մարդուս անել կը տայ. ձեր գլուխը 30,000 թուման է գնահատված. ի՞նչ երաշխաւորութիւն, որ հէնց մեր շարքերի միջից դուրս չի գայ մի «նամարդ» և գաղտնի կերպով չի խփի ձեզ...

Վերջին խօսքերով անջումանը յոյս ունէր երկիւղ պատճառել անվեհեր յեղափոխականին. բայց ինչպէս երեւում էր՝ անջումանը դեռ էլի չէր ճանաչել Սաթթար խանին։

Քիչ լռութիւնից յետոյ նա պատասխանեց.

— Դուք ասում էք, որ լոկ իմ անունը բաւական է ոգեւորութիւն ներշնչել զինուորների մէջ, և նրանք կը կռուեն նուիրված և անձնազոհ կերպով. թոյլ տուէք ինձ նկատել ձեզ, որ այդ կարծիքը սխալ է և անհիմն։ Զինուորականը, իր կեանքի մի որոշ մասը կռիւներում անցկացրած զինուորականը, գիտէ միայն, թէ ինչ է հրամանատարի անունը և ինչ է նրա ներկայութիւնը։ Զինուորը ոգեւորվում և առաջ է նետվում միայն այն ժամանակ, երբ տեսնում է, որ իր հրամանատարը ներկայ է և գործով ցոյց է տալիս իր պարտականութիւնը։ Հրամանատարը զօրքի սիւնն է, որ պահպանում է տան առաստաղը. առանց սիւնի տունը կը փլվի մի որոշ ծանրութեան տակ և քարուքանդ կը լինի։ Մեր զինուորները նոր են, բոլորովին վախկոտ և անտեղեակ դիրքերի մէջ կռուելու սիստեմին։ Ռազմական մի փոքրիկ մանեօվր՝ և ահա նրանք կը սկսեն փախչել և վտանգել իրանց դիրքերն ու թշնամուն առաջ բերել։ Տասնեակ փորձերով ապացուցել են այդ մեր «խամ» զինուորները։ Ձեզ օրինակ հէնց երէկվայ դէպքը. եթէ ես մի տասն րօպէ ուշ հասնէի՝ արդէն Հուսէյին Ալի խան Ղօջաբէկլին գրաւել էր մեր մի երկու շատ կարեւոր դիրքերը և գուցէ շատ դժուար լինէր նորից նրան բոկ տալ այդ ամրութիւններից։ Իսկ ինչ վերաբերում է ձեր վերջին երկիւղներին, որ կարող են հէնց մեր շարքերից գտնվականէրել ինձ, ես այդ դեռ վաղաժամ եմ համարում. այս շրջանում դա անկարելի է. դա էլ իր որոշ ժամանակն ունի։ Իսկ եթէ, հակառակ իմ կարծիքին, կը գտնվի մի այնպիսի զինուոր կամ չէզոք մէկը, ուրեմն աւելի լաւ է շուտ մեռնել, քան ապրել մի այդպիսի դաւաճան ժողովրդի ծոցում, որովհետև այդ դէպքում ի զուր են մղվում այս ազատագրական կռիւները։ Բայց էլի կրկնում եմ. այդպիսի բան ներկայումս չի պատահի, որովհետեւ թէ զինուորները և թէ ժողովուրդը այժմ ոգեւորված են և յուսալի։ Այդպիսի դէպքեր կը պատահեն այն ժամանակ, երբ թէ զինուորը և թէ ժողովուրդը կը վհատվեն, կը յուսահատվեն և կը սկսեն նեղվել։

Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ այդ հարցը դարձեալ մնաց անորոշ։ Միայն ընդհանուր համաձայնութեան եկան, որ Սաթթար խանը ձեռք առնէ շատ զգոյշ միջոցներ. օրինակ՝ պահակներ ունենայ իր փողոցներում, տան շրջակայքում և դռների մօտ, որոնց անջումանը պիտի վարձատրէ առատ կերպով. անծանօթ մարդկանց չընդունէ. իրան ներկայացողներին խուզարկեն և եթէ անպատճառ որոշել է կռւի գնալ՝ ունենայ իր յատուկ խումբը կազմված իր հաւատարիմներից, ազգականներից և բարեկամներից։ Այդ պայմաններին համաձայնվեց Սաթթար խանը։ Նոյնը կարգադրվեց և Բաղըր խանի համար։

Սեպտ. 9-ին միապետականների շարժումը արդէն նկատելի էր. Նրանք քաղաքի արեւելեան բլուրների վրա պատրաստեցին դիրքեր և թնդանօթներ քաշեցին այնտեղ։ Այդպիսի պատրաստութիւններ նկատվեցին հիւսիսային և արեւմտեան կողմերից։ Արդէն յայտնի էր, որ յարձակումը լինելու է երեք կողմից՝ վեց զօրաբաժիններով։

Յեղափոխականները նոյնպէս սկսեցին պատրաստվել և ամրանալ։ Արեւելեան մասի դէմ պատրաստվեցին Բաղըր խանն ու իր աներ Միր-Հաշիմը, օգնական ունենալով Հասան խան Սարհանգին իր խմբով։ Հիւսիսային մասի դէմ պատրաստվեցին Ալի-Միսեօ և Հուսէյն խանը։ Իսկ հիւսիս-արեւմտեան և արեւմտեան մասի դէմ պատրաստվեց Սաթթար խանը իր սիրելի զինակից Մամադ Ղուլի խանի հետ, օգնական ունենալով իր հօրեղբօրորդի Փարաջ աղային։ Վրացի ռմբաձիգ խումբը անբաժան էր Սաթթար խանից, ինչպէս և թիկնապահ խումբը։

Զինուորական ույժը համարեա հաւասար էր միապետականների ույժի հետ, 12,000-ի դէմ կանգնած էր 12,000. միայն թնդանօթների թիւը կրկնակի աւելի էին սահմանադրականների մօտ. տեսակները նոյնն էր։

Սեպտ. 10-ին արդէն յայտնվեց, որ վաղվայ օրը լինելու է ճակատագրական մի օր, որից պիտի որոշվի երկու կողմերի բաղդը։ Ռուսական բանկը թողեց իր ամարանոց այգին և եկաւ քաղաք։ Հիւպատոսը իր ընտանիքով մեկնեց իր մշտական ամարանոցը՝ Մամաղաբադ. դարձեալ սկսվեց ծայրթաղերի գաղթը դէպի քաղաքի կենտրոնը։ Թախիծը պատեց համայն քաղաքը, և մարդիկ դարձեալ ստուերների նման անշշուկ անցնում էին փողոցներով՝ լուռ և մտախոհ...

Յուսահատութեան հրեշտակը իր խաւար թեւերը տարածեց քաղաքի վրա և ախ ու վախով լցրեց բոլորի սիրտը։

— Վայ մեզ,—փսփսում էին վախկոտները։

— Գուցէ արժանի ենք,—մռնչում էին չէզոքները։

— Կառավարութեան հետ չի լինի գլուխ գլխի դնել,—խօսում էին միմեանց հետ հակայեղափոխականները։

— Ա՛յ և մարգարէի շնորհիւ Սաթթար խանը դրանց հոգին կը հանէ,—ասում էին պառաւ կանայք՝ խրախուսելով իրանց հարսներին և աղջիկներին։

(Կը շարունակվի)

[illegible]

Մեր առաջնորդների [illegible]

[illegible]

...ինքնին գրաւհուրված։

Առէք առաջնորդանիստ քաղաքների կոնսիստորիաների անդամներին ու գործակալներին։ Դրանց մէջ չէք գտնի գիտութեան, անկախ բնաւորութեան տէր, շիտակ, անաչառ, իրանց քահանայական բարձր կոչումը գիտակցող, արդարադատ քահանաներ։ Պատճառը պէտք է նոյնպէս որոնել մեր առաջնորդների հասկացողութեան, ձգտումների ու սպասելիքների մէջ։

Ոչ, մեր այժմեան այսպիսի ղեկավարներով չէ կարող Վեհափառ Իզմիրլեան ազգի ու եկեղեցու ժամանակակից պահանջներին գոհացում տալ։ Պէտք է հոգալ ու մտածել դրանց փոխարէն ասպարէզ քաշել նորերին, արժանաւորներին։

Մտաւոր ու բարոյական կաղերը, կոյրերը, միակողմանիները, հաշմանդամները օրէնքով իրաւունք չունին և չեն կարող ժողովրդին առաջնորդել։ Հասած է ժամը, որ երկաթէ կամքը, տիրական խարազանը անխնայօրէն անդայ և տիրոջ տաճարը, աղօթքի տունը սրբէ թալանի, վաճառի, առուտուրի այր դարձած, կռատուններ վերածված վիճակից։

Հայրիկեան շրջանը մեր առաջնորդների դէմքերը շատ լաւ պարզից, կարողութիւնները հրապարակի վրա դրեց, նրանց յատկութիւնները լոյս հանեց։ Այդ շատ անհրաժեշտ էր։ Այժմ պէտք է որ «երկաթէ» փոխէր լաւ իմանայ ու գիտենայ այդ ամենը, որ կարողանայ իր մեծ շինելիքի համար դրանց վրա յոյսեր չը կապել։

Այս ակնկալութիւններով էր, որ Ներոգամիտ Հայրիկից յետոյ երկաթէ Պատրիարքին ազգը հայրապետութեան հրաւիրեց։

Մէտ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՀԵՏ

Մաքսային վարչութիւնը նորերս լոյս է ընծայել մի ժողովածու «Ռուսաստանի արտաքին առեւտրի տեսութիւնը եւրոպական [illegible]

[illegible]

1904 թւին մուծված է Պարսկաստան [illegible] 3,544,000 պուդ, 1905 թ. 3,150,500 պուդ, 1906 թ. 3,657,720 պուդ, [illegible] 14,269,265 ռուբլու. [illegible] 1906 թ. Ռուսաստանից [illegible] 5,927,022 պուդ, [illegible] 19,510,068 ռուբլու։

Երկրորդ [illegible] Ռուսաստանից [illegible] Պարսկաստան [illegible] 1901—1903 թւականներին [illegible] 8,700,000 [illegible] 1904 թ. 11,000,000 ր., 1905 թ. 9,000,000 ր. և 1906 թ. 10 միլիոն ռուբլու, [illegible]

[illegible] 2,000,000 [illegible]

1906 թ. Պարսկաստանից ներմուծված է Ռուսաստան [illegible] 24,503,105 ր. [illegible] 1,139,895 պուդ 6,579,202 ր. [illegible] 11 [illegible]

[illegible] (մօտ 9,000,000 պուդ) [illegible] 2,430,040 պուդ [illegible] 6,460,221 ռուբլու [illegible] 3,362,681 պուդ 3,675,335 ր. [illegible] 1,667,749 ր. [illegible]

[illegible] ըա), մանր ապրանքներ, կաշի, [illegible] տաքսէ գործուածքներ և այլն։

Առաջ բերված այդ թւերից պարզապէս երևում է, որ մեր առևտուրը Պարսկաստանի հետ աստիճանաբար զարգանում է և աւելի փայլուն արդիւնքների հասնելու և յաւելի կատարելագործելու համար անհրաժեշտ է, որ շահի երկրում կեանքը դրված լինի իր նորմալ պայմանների մէջ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեծ պետութիւնների զինուորական բիւջէները.— Նորերս լոյս տեսած գերմանական ծովային «Nauticus» գրքոյկում տպագրված են ստատիստիկական տեղեկութիւններ մեծ պետութիւնների զինուորական բիւջէների մասին 1909—1910 թւականներում։

Առաջնակարգ պետութիւնների ծովային բիւջէները դասաւորված են հետևեալ կարգով.

Անգլիա՝ 717 միլ. մարկ, Միացեալ-Նահանգներ՝ 278,6 միլ. մարկ, Գերմանիա՝ 399,2 միլ. մարկ, Ֆրանսիա՝ 290,3 միլ. մարկ, Ռուսաստան՝ 185,3 միլ. մարկ, Եապոնիա՝ 151,2 միլ. մարկ, Իտալիա՝ 127,7 միլ. մարկ, Աւստրիա՝ 54 միլ. մարկ։ Այդպիսով 8 առաջնակարգ պետութիւնների ծովային բիւջէն կլանում է ընդամենը 2,503 միլ. մարկ, որ հաւասարվում է ռուսական 1200 միլիոն ռուբլու։

Ցամաքային զօրքի ու նաւատորմի ծախքերը 1909 թւականի համար միլիոնաւոր մարկերի են հասնում. Անգլիայում՝ 1276,6, Գերմանիայում՝ 1210,2, Ռուսաստանում՝ 1123,7, Միացեալ Նահանգներում՝ 965, Ֆրանսիայում՝ 929, Աւստրո-Ունգարիայում՝ 459, Իտալիայում՝ 369, Եապոնիայում՝ 335,5։ Ուրեմն ընդամենը 6668 միլիոն ռուբլի։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Սօցիալ-դեմօկրատական ժողովները Բերլինում.—Յուլիսի 1-ին (ն. տ.) սօցիալ-դեմօկրատական կուսակցութիւնը Բերլինում կազմակերպել էր 30 ժողովներ քաղաքի զանազան մասերում բէյխստագի արձակումը պահանջելու նպատակով։

Այնքան բազմաթիւ ժողովուրդ է եղել հաւաքված ժողովներում, որ ժողովը բացվելուց կէս շատ առաջ ստիպված են եղել ընդհատել հասարակութեան նոր անդամների ընդունելութիւնը։

Ամեն տեղ էլ միաձայն ընդունվել է հետևեալ բանաձևը. «Այսօր այստեղ հաւաքվածները բողոքում են գերմանական ժողովուրդը նոր հրէշաւոր լրացուցիչ տուրքերով ծանրաբեռնելու դիտաւորութեան դէմ. կամայականութեան ակտ են համարում ժողովրդի փոքրամասնութիւնը ներկայացնող պահպանողական կղերական բլօկի ձգտումը մի այսպիսի ծանր ժամանակներում կէս միլիարդանոց նոր տուրքեր բացառապէս չունեւոր դասակարգերի ուսերին ձգել՝ միևնոյն ժամանակ ամեն կերպ պաշտպանելով ունեւոր դասակարգերին միակ նոր տուրքից։ Ժողովը դատապարտում է նոյնպէս ագրարիների լծի տակ գտնվող կառավարութեան թեթևամիտ մերժումը՝ վերացնելու կենսական մթերքների վրա եղած սպանիչ մաքսերը։ Ժողովը բողոքում է այն չը լըսված ձևերի դէմ, որոնցով պահպանողական-կղերական բլօկը աշխատում է ֆինանսական բարենորոգումը բէյխստագում,— և պահանջում է անմիջապէս արձակել բէյխստագը և նշանակել նոր ընտրութիւններ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

14 յուլիսի

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱ (Իտալիա)։ Քաղաքի արուարձանում ժողովի ժամանակ, որին ներկայ էին մօտ 200 հոգի, քանդվեց շէնքը և թաղեց իր փլատակների տակ ներկայ եղողներին։ Օգնութեան եկած զօրքերը առ այժմ դուրս են հանել 30 հոգու, որոնցից 6-ը ծանր կերպով վիրաւորված են, մնացեալները հավանականաբար թեթև ջարդուածքներ են ստացել։

ՍԵՒԵՐ (Արևելեան Պիրինէյում)։ Բազմաթիւ սպանական փախստական զինուորները անցնում են սահմանը և գալիս այստեղ։ Բարսելոնայից հաղորդում են յուլիսի 13-ից, որ քաղաքացիական նահանգապետը, դէմ լինելով պաշարողական դրութեան, հրաժարական տուեց պաշտօնից։ Քաղաքի զանազան մասերում տեղի են ունեցած ընդհարումներ։ Գնդակներից վիրաւորված են մի քանի հոգի, էլեկտրաքարշի երկու վագոններ վայր են գլորված, երկաթուղու գծերը քանդված են։ Տեղիս զօրքը օգնական ույժեր է սպասում։

ՓԱՐԻԶ։ Հաւասին հեռագրում են յուլիսի 14-ից Բարսելոնայից, որ ընդհանուր գործադուլ յայտարարելու պատճառով այստեղ տեղի ունեցան մի շարք ընդհարումներ։ Սպանված են ժանդարմերիական ռօտմիստրը, 3 ժանդարմներ և 8 ցուցարարներ. վիրաւորված են մօտ 20 հոգի։

ՍԱՐԴԱՆ։ Յուլիսի 13-ի գիշերը ընդհարում տեղի ունեցաւ ֆրանսիական գաղթային զօրքերի և մի խումբ զինված բնիկների միջև։ Սպանված են մի կապիտան և 10 զինուոր, վիրաւորված են 20 հոգի։ Բնիկներից սպանված են 40 հոգի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Հիւանդների բաժանմունքով

Թիֆլիս, Եվրգավեպոնսկայա փ., 79, տէլ. 1026.

Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր.

ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդ. (երկուշ., չորեքշ., ուրբ.)։

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։

Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ—առ. ժ. 11—12-ը քթի բգի և ականջի հիւանդութիւններ։

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։

Մ. Ե. ՄԶԱՐԼՈՒԼՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը կաշուի և սիֆիլիսի հիւանդութիւններ (երեքշ., հինգշ., շաբաթ)։

Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. 1—2-ը կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.։

Բժշկութիւն էլեկտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկոպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ծծմայրեր ի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից։
(կ. հ. ըւ.) 236. 100—43

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Ամառային երթևեկութիւն
(Թիֆլիսի ժամանակով)

Թիֆլիսից մեկնում է

ԲԱԳՈՒ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ գնացքը 11 ժ. 38 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 6 ժ. 1 ր. առ., Եւլախ՝ 7 ժ. 58 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 1 ժ. 42 ր. ցերեկ. Բալաջարի 4 ժ. 43 ր., Բագու՝ 6 ժ. 7 ր. երեկ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 6՝ 7 ժ. 36 ր. առ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 41 ր. ցերեկ., Եւլախ՝ 3 ժ. 36 ր. ցերեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. 37 ր. գիշ., Բագու՝ 12 ժ. 44 ր. գիշ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ՝ 4 ժ. 13 ր. առ., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. Բալաջարի՝ 1 ժ. 44 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 18 ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ 1 ժ. 44 ր. գիշեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 12 ժ. 35 ցերեկ., Ուլուխանլու՝ 6 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 10 ր. գիշեր.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԱՊՐԱՆՔ. 5 ժ. երեկ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 38 ր. առաւ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 12 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 7 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ ԱՐԱԳ. ԳՆԱՑՔ 8 ժ. 31 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 7 ժ. 41 ր. առ.։ ՊՕՍՏԱՏԱՐ՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 10 ժ. 33 ր. առ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 1 ժ. 1 ր. գիշ., Բաթում է հասն. 2 ժ. 34 ր. ցերեկ.։

Թիֆլիս է հասնում

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ ՊՕՍՏԱՏ. ԳՆԱՑՔԸ 8 ժ. 6 ր. առաւ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ № 5՝ 12 ժ. 11 ր. գիշ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ. № 11՝ 10 ժ. 45 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ ԱՐԱԳ. 9 ժ. 36 ր. առ., ՊՕՍՏ. 10 ժ. 38 ր. երեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 8 ժ. 42 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏ. 6 ժ. 26 ր. երեկ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱՊՐԱՆՔ. 6 ժ. 27 ր. ցերեկ.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԵՐԻՆ ԱԳՈՒԼԻՍԻ ԴՊՐՈՑԻՆ
հարկաւոր է ուսուցիչ վերակացու ուսումնական 15—16 դասով։ Ռոճիկը 625 ր. և սեն. եակ։ Մինչև օգոստոսի 5-ը դիմել աւ.-ուսուցչին հետևեալ հասցէով. Вагаршапатъ, Араму Дадіанъ.
Ցանկալի է ինստիտուտաւարտ։
(օ.մ.) 649. 2—2

ՀՕՍՕՐԸԻ (ՏՐԻՊՊԸՐԻ) ԴԷՄ
Նոր-միջոց—salo
«ՊԻՋԻԼԻՆ»
Ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հակատատական միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։ Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատև բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացքը։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ Разъѣзжая ул., № 7, аптека В. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է դեղատներում։ Մեծաքանակ վաճառքի համար—դեղավաճառանոցային պահեստներում։
(Տ.կ.) (П. 88623) 540. 60—11

ԾԱԽՎՈՒՄ Է
ՄԱՆՐՈՒՔԻ ԽԱՆՈՒԹ
Ձեռնտու պայմաններով
Բէբուտովսկայա փողոց, № 48. հարցնել խանութատէր Աստուր Աբրահամեանին։
(չ. ու. կ.) 656. 4—2

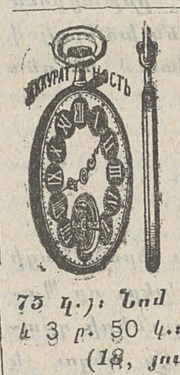

ՉԵՂԱԾ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!
«ԲՕՆԷՐ» ժամացոյցը զանազանվում է մեխանիզմի առանձին ամրութեամբ և մինչև րօպէները ուղիղ ընթացքով։ «ԲՕՆԷՐ» ժամաց. կապոյտ պողպատից է (այլ ոչ սև), շատ տափակ, էլեգանտ տեսքով, արտաքին անկերային մայատնիկով։ Ընթացքը 15 քարով։ Լարումը 40 ժամը մի անգամ։ «Րէմօնտուար»։ Գինը՝ 12 ռուբ. փոխարէն միայն 3 ր. 25 կ., 2-ը՝ 6 ռուբ.։ Ուղարկվում է ստուգելուց յետոյ, 8 տարվայ երաշխաւորութեամբ, վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ Մինչև 4 ժամաց. ճանապարհածախքը 40 կ. (Սիբիր՝ 75 կ.)։ Նոր ոսկուց նորաձև շղթաներ՝ բրէլօկով—75 կոպ. և 1 ր. 50 կ., երկարը՝ 2 ր. 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։ Հասցէագրել՝ Т-во „Элекціонъ", Варшава. Отдѣл. 23.
(18, յուլ. 2, 16) (B. 37876) 531. 3—3

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
1897 թ. 1888
— ՌԻԳԱՅՈՒՄ —
ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Սօլօլակսկայա փող., № 4.
Առաջարկում է մեծաքանակ եւ հատով
Կառքերի համար բէզինէ շիներ.
Աւտօմօբիլների համար պնէվմատիկ շիներ «ԱԼՄԱԶ» (կարմիր).
Վելօսիպեդների համար պնէվմատիկ շիներ.
Աւտօմօբիլ-օմնիբուսների համար խիտ-բէզինէ շիներ.
«ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ արդիւնաբերած շիները երկար տարիների ընթացքում ճանաչված են իբրև առաջնակարգ և բարձր են կանգնած արտասահմանեան ամենալաւ ֆաբրիկաների շիներից, որի համար վկայում է ոչ միայն նրանց վերաբերմամբ եղած խոշոր պահանջը Ռուսաստանի սահմաններում, այլ և գլխաւորաբար մեծ քանակութեամբ արտասահման արտահանելը։
Հատավաճառութիւն աշխարհի ամենալաւ
ԿՐԿՆԱԿՕՃԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"
(№ 3) 25—18